

Diarienummer LED 2014/261
Status Bilaga 1 till handling 75

Metod och underlag

DO har genomfört tre undersökningar med syfte att kartlägga insatser mot rasism och andra former av fientlighet; en enkätundersökning¹, en fördjupande studie i form av fokusgruppsintervjuer² och en ytterligare fördjupning genom så kallade fallstudier³. Dessa undersökningar har resulterat i tre separata sammanställningar. I den här redovisningen ger vi en bild av kommuners arbete mot rasism baserad på dryga 130 kommuner som deltagit i våra undersökningar.

I redovisningen används ibland olika begrepp för att hänvisa till deltagarna i undersökningarna. Respondenter avser de kommunföreträdare som svarat på enkäten medan begreppet informanter används som beteckning för de kommunföreträdare som har intervjuats inom ramen för fallstudierna. De kommunföreträdare som deltagit i fokusgruppsintervjuer benämns fokusgruppsdeltagare i texten. Begreppet underlag används ibland som hänvisning till samtliga undersökningar. I övrigt framgår det av texten om det specifikt rör sig om uttalanden från fokusgrupper, fallstudier eller enkätundersökning.

Enkätundersökning

Syfte

Syftet med undersökningen var att få kunskaper kring vilka insatser som genomförs bland svenska myndigheter och kommuner mot att människor utsätts för rasism och främlingsfientlighet.

Frågeställningar

Enkätfrågorna baseras på innehållet i FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD). DO har valt att använda sig av CERD som en normativ ram i genomförandet av kartläggningen eftersom det medför

¹ Enkätundersökningen har under 2017 genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av DO.

² Fokusgruppsintervjuerna har under 2017 genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av DO.

³ Fallstudierna har genomförts av Strategirådet under 2017 på uppdrag av DO.

en starkare koppling till frågor om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering.

Tillvägagångssätt

Enkäten bestod av 20 numrerade frågor, med ett antal delfrågor. Totalt antal frågor var 65. Länk till enkäten och information om undersökningen skickades ut med e-post. I informationsbrevet ombads den utvalda personen att besvara frågorna och skicka svaret till Statistiska centralbyrån (SCB).

Urval

Populationen, det vill säga de objekt som en vill kunna dra slutsatser om, utgjordes här av ett urval myndigheter och av Sveriges samtliga kommuner, landsting och länsstyrelser. DO valde ut de myndigheter som var aktuella för undersökningen. Totalt ingick 387 organisationer i populationen. 204 organisationer besvarade enkäten. Det innebär 53 procent av de tillfrågade. Totalt har 132 kommuner svarat på enkäten. Det är 46 procent av kommunerna. Vidare har 46 stycken myndigheter, 16 länsstyrelser och 12 landsting/regioner svarat på enkäten.

Om metoden

I den här delen av undersökningen har samma frågor ställts skriftligt till ett stort antal organisationer. En enkätundersökning brukar definieras som en kvantitativ metod. Begreppet syftar till en typ av metod som eftersträvar statistiska, kvantifierbara, resultat som går att generalisera. Begreppet används som kontrast till kvalitativ metod som vanligtvis används för att få en djupare förståelse för attityder och idéer som ligger bakom människors handlingar och de praktiker en vill undersöka.

Fokusgruppsintervjuer

Syfte

Syftet med fokusgruppsintervjuerna var att komplettera resultaten från enkätundersökningen med djupare kunskaper om hur myndigheter och kommuner arbetar mot främlingsfientlighet, rasism och liknande former av intolerans.

Frågeställningar

DO har utformat en frågeguide i samarbete med mättekniker på SCB. Frågorna är inriktade på förutsättningar och omständigheter för de olika organisationernas arbete mot främlingsfientlighet, rasism och liknande former av intolerans.

Tillvägagångssätt

Undersökningen består av fyra fokusgruppsintervjuer. En moderator har lett diskussionerna. Varje grupp har haft fyra till sex deltagare. DO har prioriterat

fokuserad kunskapsinhämtning framför fri diskussion. För att alla ska komma till tals har frågorna ställts i turordning till alla deltagare.

Urval

Deltagarna i fokusgrupperna har tidigare besvarat DO:s enkät och där tackat ja till återkontakt. De fyra fokusgruppsintervjuerna bestod av en grupp med tre små kommuner, en mellanstor kommun och en länsstyrelse. Den andra gruppen bestod av en grupp med tre stora kommuner och en region/landsting. I nästa grupp ingick en länsstyrelse samt fyra mellanstora och en liten kommun.⁴ Den sista fokusgruppen bestod av representanter för fem förvaltningsmyndigheter.

Om metoden

Fokusgrupper är en kvalitativ metod med syfte att bland annat ge information om människors erfarenheter, uppfattningar och önskemål. Samtalet uppmuntrar deltagarna att ompröva och utveckla sina ståndpunkter vilket kan bidra till en fördjupning och bredd som en enskild deltagare kanske inte når på egen hand i en enskild intervjusituation.

Fallstudier i fem kommuner

Syfte

Syftet med undersökningen var att ge en djupare och mer komplex bild av hur fem kommuner arbetar mot rasism och främlingsfientlighet.

Frågeställningar

Intervjufrågorna till fallstudien utgår från resultaten i tidigare undersökningar och intervjuguiden har utarbetats i nära samarbete med DO. Undersökningen utgår från de övergripande frågeställningarna om kommunen har förutsättningar att arbeta strategiskt, samlat och effektivt mot rasism.

Tillvägagångssätt

Fallstudierna består av intervjuer och dokumentstudier. Semistrukturerade intervjuer är en kvalitativ intervjumetod som karaktäriseras av att intervjun inleds med öppna frågor som successivt blir mer avsmalnande och mer detaljerade. Här har konsulterna utgått från färdigformulerade frågeområden och underfrågor. Totalt har 25 personer intervjuats inom ramen för fallstudierna. Intervjuerna består av enskilda intervjuer och av gruppintervjuer med företrädare på samma nivå. Inom ramen för fallstudierna har konsulterna intervjuat kommunala tjänstemän med insikt i arbete mot rasism och främlingsfientlighet. Dessa har befunnit sig på såväl operativ som ledande kommunal nivå.

⁴ Kommunstorleken utgår från SKL:s indelning i de tre huvudgrupperna **A. Storstäder och storstadsnära kommuner** (i rapporten kallade stora kommuner), **B. Större städer och kommuner nära större stad** (i rapporten kallade mellanstora kommuner) och **C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner** (i rapporten kallade små kommuner).

Vidare har konsulterna intervjuat politiska företrädare i kommunerna samt representanter från civilsamhället. Dessa personer har valts ut av respektive kommun som representanter för organisationer som kommunen bedömer som viktiga parter i kommunens arbete mot rasism. De intervjuade har därmed täckt in flera olika perspektiv vilket skapar förutsättningar för fördjupad förståelse för kommunernas arbete mot rasism och främlingsfientlighet.

Urval

Kommunerna i fallstudierna har valts av Strategirådet för att representera en geografisk, storleksmässig och demografisk spridning. Kommunerna i fallstudien har tidigare besvarat DO:s enkät och där tackat ja till återkontakt^{5, 6}

I varje kommun har konsulterna intervjuat en representant för de politiskt förtroendevalda, en tjänsteman från kommunledningen samt en representant för kommundienstmännen.

Därutöver ingår intervjuer med representanter för organisationer i civilsamhället som på något sätt samverkar med kommunerna i dessa frågor i undersökningen.⁷

I fallstudien har det också ingått att granska dokument, så som styrdokument, budget och aktuella planer som kommunen använder i arbete mot rasism. Kommunen har själva valt ut de dokument som de ansett vara relevanta för undersökningen.

Om metoden

En fallstudie innebär att undersökningen fokuserar på ett enda (eller några få) fall, som undersöks ”på djupet” och genom flera källor. En fallstudie ger således mer detaljerade kunskaper om ett enskilt undersökningsobjekt än till exempel en enkätundersökning eller en serie fokusgruppsintervjuer. Ett visst fenomen, här arbete mot rasism, blir belyst och resultatet ger en mer komplex bild som kan komplettera annan mer generell information.

⁵ Mot bakgrund av att den enkät som riktade sig till samtliga kommuner i Sverige hade en låg svarsfrekvens, utgår denna urvalsstrategi från att det är bättre att intervjua kommuner som vill tala om dessa frågor då det skapar förutsättningar för såväl positiva som negativa reflektioner.

⁶ Kommunerna i fallstudierna har utlovats anonymitet gentemot såväl DO, som resultatens slutliga mottagare, regeringen.

⁷ Kommunerna har själva valt vilka företrädare som ska intervjuas, vilken organisation i civilsamhället som är relevant att träffa samt vilka dokument som har bäring för arbete mot rasism.